

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 7ης Οκτωβρίου 2010*

Στην υπόθεση C-224/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Tribunale di Bolzano (Ιταλία) με απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιουνίου 2009, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης κατά της

Martha Nussbaumer,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-J. Kasel (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, E. Levits, και M. Safjan, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mazák
γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 1ης Ιουλίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον F. Arena, avvocato dello Stato,

- η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τον D. O'Hagan, επικουρούμενο από τον A. Collins, SC,

- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη C. Pesendorfer,

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την A. Howard, barrister,

- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον G. Rozet και την L. Pignataro-Nolin,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 92/57/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 1992, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας που πρέπει να εφαρμόζονται στα προσωρινά ή κινητά εργοτάξια (όγδοη ειδική οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ) (ΕΕ L 245, σ. 6, και διορθωτικό στην ΕΕ 1993, L 41, σ. 50).

- 2 Η αίτηση αυτή έχει υποβληθεί στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας που έχει κινηθεί κατά της Μ. Nussbaumer, η οποία κατηγορείται ότι παρέβη τις υποχρεώσεις ασφάλειας που υπέχουν στα προσωρινά ή κινητά εργοτάξια ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος.

Το νομικό πλαίσιο

Η νομοθεσία της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 3 της οδηγίας 92/57, που επιγράφεται «Συντονιστές – Σχέδια ασφάλειας και υγείας – Εκ των προτέρων γνωστοποίηση», προβλέπει τα εξής:

«1. Για εργοτάξιο όπου είναι παρόντα πολλά συνεργεία, ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος διορίζει έναν ή περισσότερους συντονιστές σε θέματα ασφάλειας και υγείας [...].

2. Πριν από την έναρξη λειτουργίας εργοταξίου, ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος μεριμνά για την εκπόνηση σχεδίου ασφάλειας και υγείας σύμφωνα με το άρθρο 5, στοιχείο β'.

Τα κράτη μέλη μπορούν, κατόπιν συνεννοήσεως με τους κοινωνικούς εταίρους, να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου, εκτός εάν πρόκειται:

— για εργασίες που ενέχουν ιδιαίτερους κινδύνους, όπως αυτές που απαριθμούνται στο παράρτημα II,

ή

- για εργασίες για τις οποίες απαιτείται εκ των προτέρων γνωστοποίηση κατ' εφαρμογή της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου.

3. Προκειμένου για εργοτάξιο:

- με προβλεπόμενη διάρκεια εργασιών που υπερβαίνει τις 30 εργάσιμες ημέρες και στο οποίο ασχολούνται ταυτόχρονα περισσότεροι από 20 εργαζόμενοι

ή

- με προβλεπόμενο όγκο εργασίας που υπερβαίνει τα 500 μεροκάματα,

ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος διαβιβάζει στις αρμόδιες αρχές, πριν από την έναρξη των εργασιών, την εκ των προτέρων γνωστοποίηση που καταρτίζεται σύμφωνα με το παράρτημα III.

Η εκ των προτέρων γνωστοποίηση πρέπει να αναρτάται κατά τρόπο εμφανή στο εργοτάξιο και, εάν χρειάζεται, να ενημερώνεται.»

- 4 Το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, που επιγράφεται «Εκπόνηση της μελέτης του έργου: καθήκοντα των συντονιστών», ορίζει τα εξής:

«Ο ή οι συντονιστές που ορίζεται(ονται) σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, για θέματα ασφάλειας και υγείας εργοταξίου κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου:

α) συντονίζει(ουν) την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4·

β) καταρτίζει(ουν) ή αναθέτει(ουν) την κατάρτιση σχεδίου ασφαλείας και υγείας, όπου διευκρινίζονται οι κανόνες που θα εφαρμόζονται στο εν λόγω εργοτάξιο, αφού ληφθούν υπόψη οι τυχόν δραστηριότητες εκμετάλλευσης που διεξάγονται στον τόπο του έργου· αυτό το σχέδιο πρέπει επιπλέον να περιέχει ειδικά μέτρα για τις εργασίες που περιλαμβάνονται σε μία ή περισσότερες κατηγορίες του παραρτήματος II·

γ) καταρτίζει(ουν) φάκελο προσαρμοσμένο στα χαρακτηριστικά του έργου, όπου θα αναφέρονται τα χρήσιμα στοιχεία σε θέματα ασφάλειας και υγείας τα οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τις ενδεχόμενες μεταγενέστερες εργασίες.»

- 5 Το άρθρο 6 της ίδιας οδηγίας, που επιγράφεται «Εκτέλεση του έργου: καθήκοντα των συντονιστών», προβλέπει τα εξής:

«Ο ή οι συντονιστές που ορίζεται(ονται) σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, για θέματα ασφάλειας και υγείας:

α) συντονίζει(ουν) την εφαρμογή των γενικών αρχών πρόληψης και ασφαλείας:

- στις τεχνικές ή/και οργανωτικές επιλογές προκειμένου να προγραμματίζονται οι διάφορες εργασίες ή φάσεις εργασίας που διεξάγονται ταυτόχρονα ή διαδοχικά,
- στην πρόβλεψη της διάρκειας εκτέλεσης των διάφορων αυτών εργασιών ή φάσεων εργασίας·

β) συντονίζει(ουν) την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων μεριμνώντας ώστε οι εργοδότες και, εάν αυτό είναι αναγκαίο, για την προστασία των εργαζομένων, οι ελεύθεροι επαγγελματίες:

- να εφαρμόζουν με συνέπεια τις αρχές που αναφέρονται στο άρθρο 8,
- να εφαρμόζουν, όποτε απαιτείται, το σχέδιο ασφάλειας και υγείας που αναφέρεται στο άρθρο 5, στοιχείο β'·

γ) αναπροσαρμόζει(ουν) ή μεριμνά ώστε να αναπροσαρμοστούν ενδεχομένως το σχέδιο ασφάλειας και υγείας που προβλέπεται στο άρθρο 5, στοιχείο β', και ο φάκελος που προβλέπεται στο άρθρο 5, στοιχείο γ', σε συνάρτηση με την εξέλιξη των εργασιών και τις ενδεχόμενες τροποποιήσεις που έχουν επέλθει·

[...]».

6 Το παράρτημα II της οδηγίας 92/57 περιέχει ενδεικτικό κατάλογο των εργασιών που ενέχουν ιδιαίτερους κινδύνους για την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων, στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας αυτής.

Η εθνική νομοθεσία

7 Η οδηγία 92/57 μεταφέρθηκε στην ιταλική έννομη τάξη με το νομοθετικό διάταγμα 494, της 14ης Αυγούστου 1996 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* [Εφημερίδας της Κυβέρνησης της Ιταλίας], αριθ. 223, της 23ης Σεπτεμβρίου 1996), το οποίο τροποποιήθηκε στη συνέχεια με τα νομοθετικά διατάγματα 528, της 19ης Νοεμβρίου 1999 (*GURI* αριθ. 13, της 18ης Ιανουαρίου 2000, σ. 20), και 276, της 10ης Σεπτεμβρίου 2003 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 235, της 9ης Οκτωβρίου 2003, στο εξής: Ν.Δ. 494/96).

8 Το Ν.Δ. 494/96 καταργήθηκε από το Ν.Δ. 81, της 9ης Απριλίου 2008 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 101, της 30ής Απριλίου 2008, στο εξής: Ν.Δ. 81/08). Στον τίτλο IV του τελευταίου αυτού νομοθετικού διατάγματος, το οποίο αφορά τα προσωρινά και τα κινητά εργοτάξια, περιλαμβάνεται και το άρθρο 90, το οποίο προβλέπει τις υποχρεώσεις του κυρίου του έργου ή του αναδόχου σχετικά με τον συντονισμό της ασφάλειας στα εργοτάξια αυτά.

9 Το άρθρο 90 του Ν.Δ. 81/08 ορίζει τα εξής:

«1. Ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος του έργου συμμορφώνεται με τα μέτρα και τις γενικές αρχές προστασίας που αναφέρονται στο άρθρο 15 τόσο κατά τη φάση του σχεδιασμού του έργου, και ιδίως όταν προβαίνει στις σχετικές τεχνικές επιλογές, όσο και κατά την εκτέλεση του σχεδίου και την οργάνωση των εργασιών στο εργοτάξιο. Ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος του έργου, ενόψει του προγραμματισμού της εκτέλεσης, υπό συνθήκες ασφάλειας, των διαφόρων εργασιών ή φάσεων των εργασιών που πρέπει να πραγματοποιηθούν συγχρόνως ή διαδοχικά, προβλέπει, κατά τον σχεδιασμό, τη διάρκεια των εργασιών ή των φάσεων των εργασιών αυτών.

2. Ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος του έργου εκτιμά, κατά τη φάση του σχεδιασμού του έργου, τα έγγραφα που αναφέρονται στο άρθρο 91, παράγραφος 1, σημεία α και β.

3. Στα εργοτάξια στα οποία προβλέπεται ότι θα είναι παρόντα, έστω και όχι συγχρόνως, συνεργεία περισσότερων της μιας επιχειρήσεων, ο κύριος του έργου, ακόμη και αν αποτελεί επίσης επιχείρηση εκτέλεσης των εργασιών, ή ο ανάδοχος του έργου, μόλις του ανατεθεί η εκτέλεση του σχεδίου, διορίζει τον συντονιστή του σχεδίου.

4. Στην περίπτωση την οποία αφορά η παράγραφος 3, ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος του έργου διορίζει, πριν του ανατεθεί η εκτέλεση των εργασιών, τον συντονιστή για την εκτέλεση των εργασιών, ο οποίος πρέπει να ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις του άρθρου 98.

5. Η παράγραφος 4 έχει επίσης εφαρμογή στην περίπτωση που η εκτέλεση των εργασιών ή ενός μέρους τους, η οποία είχε ανατεθεί αρχικά σε μία μόνο επιχείρηση, ανατίθεται σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις.

[...]

11. Στην περίπτωση των ιδιωτικών έργων η παράγραφος 3 δεν έχει εφαρμογή στις εργασίες για τις οποίες δεν απαιτείται η έκδοση οικοδομικής άδειας. Εν πάση περιπτώσει, εφαρμογή έχουν οι διατάξεις του άρθρου 92, παράγραφος 2.»

- 10 Το άρθρο 91 του Ν.Δ. 81/08 καθορίζει τις υποχρεώσεις του συντονιστή του σχεδίου και προβλέπει βασικά την εκπόνηση του σχεδίου ασφάλειας και συντονισμού.
- 11 Το άρθρο 92, παράγραφος 2, του ίδιου αυτού διατάγματος, το οποίο αφορά τις υποχρεώσεις του συντονιστή για την εκτέλεση των εργασιών, έχει ως εξής:

«Στις περιπτώσεις του άρθρου 90, παράγραφος 5, ο συντονιστής εκτέλεσης δεν ασκεί μόνο τα καθήκοντα που αναφέρονται στην παράγραφο 1, αλλά και εκπονεί το σχέδιο ασφάλειας και συντονισμού και ετοιμάζει τον φάκελο που αναφέρεται στο άρθρο 91, παράγραφος 1, α και β.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 12 Στις 20 Ιουνίου 2008 οι επιθεωρητές της υπηρεσίας προστασίας της εργασίας της αυτόνομης επαρχίας του Bolzano πραγματοποίησαν επιθεώρηση σε ένα εργοτάξιο που λειτουργούσε εντός των ορίων του Δήμου του Merano και αφορούσε την επισκευή της στέγης μιας ιδιωτικής κατοικίας, ύψους περίπου 6 έως 8 μέτρων. Κύριος του έργου ήταν η M. Nussbaumer. Το προστατευτικό στηθαίο που είχε τοποθετηθεί στην άκρη της στέγης, καθ' όλο το μήκος της, ο γερανός για την ανύψωση των υλικών και το εργατικό δυναμικό παρέχονταν από τρεις διαφορετικές επιχειρήσεις, τα συντελεστές των οποίων ήταν παρόντα ταυτόχρονα στο εργοτάξιο. Για το έργο δεν ήταν αναγκαία, κατά την εφαρμοστέα ιταλική νομοθεσία, η έκδοση οικοδομικής άδειας. Στον εν λόγω δήμο είχε πάντως αποσταλεί δήλωση έναρξης των εργασιών.

- 13 Στο πλαίσιο της επιθεώρησης αυτής τέθηκε το ερώτημα αν στην προκείμενη περίπτωση έπρεπε να έχει διοριστεί συντονιστής σε θέματα ασφάλειας τόσο για τη φάση της εκπόνησης της μελέτης όσο και για τη φάση της εκτέλεση των εργασιών, όπως προβλέπεται όχι μόνο από το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/57, αλλά και από το άρθρο 3 του Ν.Δ. 494/96, και μάλιστα ανεξάρτητα από το γεγονός ότι το άρθρο 90, παράγραφος 11, του Ν.Δ. 81/08 δεν απαιτεί τον διορισμό αυτόν.
- 14 Συναφώς το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 90, παράγραφοι 3 και 4, του Ν.Δ. 81/08, ο διορισμός συντονιστή κατά την εκπόνηση της μελέτης και την εκτέλεση του έργου είναι υποχρεωτικός σε κάθε περίπτωση στην οποία είναι παρόντα στο εργοτάξιο συνεργεία περισσότερων της μιας επιχειρήσεων. Εντούτοις, δυνάμει της παραγράφου 11 του εν λόγω άρθρου 90, οι διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού δεν έχουν εφαρμογή στα ιδιωτικά έργα για τα οποία δεν απαιτείται η έκδοση οικοδομικής άδειας. Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο εθνικός νομοθέτης, βασιζόμενος στην αντίληψη ότι τα ιδιωτικά έργα είναι μικρότερης εμβέλειας και δεν ενέχουν συνεπώς κινδύνους, δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι ακόμη και οι εργασίες για τις οποίες δεν απαιτείται οικοδομική άδεια ενδέχεται κάλλιστα να είναι σύνθετες και επικίνδυνες, ώστε να καθίσταται αναγκαίος στην πράξη ο διορισμός συντονιστή κατά την εκπόνηση της μελέτης. Επιπλέον, αφού η παράγραφος 4 του εν λόγω άρθρου παραπέμπει στην παράγραφο 3, ο κύριος του έργου απαλλάσσεται επίσης από την υποχρέωση διορισμού συντονιστή για την εκτέλεση των εργασιών.
- 15 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες για το αν οι εξαιρέσεις από την υποχρέωση διορισμού συντονιστή, τις οποίες προβλέπει το ιταλικό εσωτερικό δίκαιο, συμβιβάζονται με τις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/57.

16 Κατόπιν αυτών, το Tribunale di Bolzano αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Αντιβαίνει στη ρύθμιση του άρθρου 3 της οδηγίας [92/57] η εθνική ρύθμιση που περιέχει το ιταλικό νομοθετικό διάταγμα [81/08], και ειδικότερα η ρύθμιση του άρθρου 90, παράγραφος 11, καθόσον απαλλάσσει τον κύριο του έργου ή τον ανάδοχο, όσον αφορά τα εργοτάξια στα οποία εργάζονται συνεργεία διαφόρων επιχειρήσεων, από την υποχρέωση διορισμού συντονιστή κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου, όπως προβλέπει η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου, όταν πρόκειται για ιδιωτικά έργα για τα οποία δεν απαιτείται οικοδομική άδεια, και μάλιστα ανεξάρτητα από τη φύση των εργασιών και την ύπαρξη ιδιαίτερων κινδύνων, όπως είναι οι κίνδυνοι που απαριθμούνται στο παράρτημα II της οδηγίας;

- 2) Αντιβαίνει στη ρύθμιση του άρθρου 3 της οδηγίας [92/57] η εθνική ρύθμιση που περιέχει το ιταλικό νομοθετικό διάταγμα [81/08], και ειδικότερα η ρύθμιση του άρθρου 90, παράγραφος 11, όσον αφορά την υποχρέωση του κυρίου του έργου ή του αναδόχου να διορίζει σε κάθε περίπτωση συντονιστή κατά την εκτέλεση του έργου στα εργοτάξια, ανεξάρτητα από το είδος των εκτελούμενων εργασιών, άρα και στην περίπτωση ιδιωτικών έργων για τα οποία δεν απαιτείται οικοδομική άδεια, αλλά τα οποία συνεπάγονται ενδεχομένως την εκτέλεση εργασιών που ενέχουν κινδύνους όπως αυτοί που απαριθμούνται στο παράρτημα II της οδηγίας;

- 3) Αντιβαίνει στο άρθρο 3 της οδηγίας [92/57], το οποίο αφενός επιβάλλει σε κάθε περίπτωση την υποχρέωση διορισμού συντονιστή κατά την εκτέλεση του έργου, ανεξάρτητα από το είδος των εργασιών, και αφετέρου δεν επιτρέπει την απαλλαγή από την υποχρέωση εκπόνησης σχεδίου ασφάλειας και υγείας, όταν πρόκειται για εργασίες που ενέχουν ιδιαίτερους κινδύνους, όπως αυτοί που απαριθμούνται στο παράρτημα II της οδηγίας, η διάταξη που θεσπίστηκε με το άρθρο 90, παράγραφος 11, του νομοθετικού διατάγματος [81/08], καθόσον επιβάλλει στον συντονιστή της εκτέλεσης του έργου να εκπονεί σχέδιο ασφάλειας μόνο στις περιπτώσεις που, όταν πρόκειται για ιδιωτικά έργα για τα οποία δεν απαιτείται

οικοδομική άδεια, κατά την εκτέλεση του έργου εμπλέκονται και άλλες επιχειρήσεις, πέρα από αυτή στην οποία είχαν ανατεθεί αρχικά οι εργασίες;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 17 Υπενθυμίζεται καταρχάς ότι το Δικαστήριο, αν και δεν είναι αρμόδιο να αποφαινεται, στο πλαίσιο διαδικασίας που έχει κινηθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, επί του συμβατού των κανόνων του εσωτερικού δικαίου με το δίκαιο της Ένωσης ούτε να ερμηνεύει τις εθνικές νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις, είναι εντούτοις αρμόδιο να παρέχει στο αιτούν δικαστήριο όλα τα σχετικά με το δίκαιο της Ένωσης ερμηνευτικά στοιχεία που θα δώσουν ενδεχομένως στο εν λόγω δικαστήριο τη δυνατότητα να εκτιμήσει το συμβατό αυτό, προκειμένου να εκδώσει απόφαση στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1993, C-292/92, Hünermund κ.λπ., Συλλογή 1993, σ. I-6787, σκέψη 8, και της 27ης Νοεμβρίου 2001, C-285/99 και C-286/99, Lombardini και Mantovani, Συλλογή 2001, σ. I-9233, σκέψη 27).
- 18 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα υποβαλλόμενα ερωτήματα, τα οποία πρέπει να συνεξεταστούν, έχουν την έννοια ότι θέτουν κατ' ουσία το ζήτημα αν το άρθρο 3 της οδηγίας 92/57 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει την εθνική ρύθμιση που αφενός επιτρέπει να απαλλάσσεται ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος, όταν πρόκειται για εργοτάξιο που αφορά ιδιωτικό έργο για το οποίο δεν απαιτείται οικοδομική άδεια και στο οποίο θα είναι παρόντα συνεργεία περισσότερων της μιας επιχειρήσεων, από την υποχρέωση διορισμού συντονιστή τόσο για την εκπόνηση της μελέτης του έργου όσο και για την εκτέλεση των εργασιών και αφετέρου προβλέπει την υποχρέωση του συντονιστή αυτού να καταρτίζει σχέδιο ασφάλειας και υγείας μόνο στην περίπτωση κατά την οποία είναι παρόντα στο εργοτάξιο ιδιωτικού έργου, για το οποίο δεν απαιτείται οικοδομική άδεια, συνεργεία περισσότερων της μιας επιχειρήσεων.

- 19 Υπενθυμίζεται ευθύς εξαρχής ότι το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί, με την απόφαση της 25ης Ιουλίου 2008, C-504/06, Επιτροπή κατά Ιταλίας, επί του άρθρου 3 της οδηγίας 92/57.
- 20 Με τη σκέψη 29 της εν λόγω απόφασης, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το άρθρο 3 της οδηγίας 92/57 υποδιαιρείται σε τρεις αριθμημένες παραγράφους, οι οποίες περιλαμβάνουν τρεις σαφώς διακριτούς νομικούς κανόνες, οι οποίοι αφορούν τον διορισμό των συντονιστών, το σχέδιο ασφάλειας και υγείας και τη γνωστοποίηση πριν από την εκτέλεση εργασιών ορισμένου μεγέθους αντίστοιχα. Η διάκριση αυτή μεταξύ των τριών παραγράφων προκύπτει άλλωστε από την επικεφαλίδα του εν λόγω άρθρου 3, η οποία έχει ως εξής: «Συντονιστές – Σχέδια ασφάλειας και υγείας – Εκ των προτέρων γνωστοποίηση». Με δεδομένη τη δομή αυτή, το ζήτημα του διορισμού των συντονιστών ρυθμίζεται επομένως αποκλειστικά στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού, ενώ η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου περιέχει τους κανόνες για τα σχέδια ασφάλειας και υγείας.
- 21 Από τα ανωτέρω το Δικαστήριο συνήγαγε, με τη σκέψη 30 της εν λόγω απόφασης Επιτροπή κατά Ιταλίας, το συμπέρασμα ότι η εξαίρεση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας δεν αφορά παρά μόνο τον αμέσως προηγούμενο κανόνα, δηλαδή τον κανόνα σχετικά με την εκπόνηση του σχεδίου ασφάλειας και υγείας.
- 22 Κατά συνέπεια, όπως δέχτηκε το Δικαστήριο με τη σκέψη 35 της προπαρατεθείσας απόφασης Επιτροπή κατά Ιταλίας, το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/57, του οποίου το γράμμα είναι σαφές και ακριβές και το οποίο επιβάλλει σαφέστατα την υποχρέωση διορισμού συντονιστή σε θέματα ασφάλειας και υγείας για κάθε εργοτάξιο στο οποίο είναι παρόντα συνεργεία περισσότερων της μιας επιχειρήσεων, δεν επιτρέπει καμία απαλλαγή από την υποχρέωση αυτή.
- 23 Επομένως, ο διορισμός συντονιστή σε θέματα ασφάλειας και υγείας είναι υποχρεωτικός για κάθε εργοτάξιο στο οποίο είναι παρόντα συνεργεία περισσότερων της μιας επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από το αν για τις εργασίες απαιτείται η έκδοση οικοδομικής άδειας ή αν το εν λόγω εργοτάξιο ενέχει ιδιαίτερους κινδύνους.

- 24 Όσον αφορά το χρονικό σημείο κατά το οποίο πρέπει να πραγματοποιείται ο διορισμός του συντονιστή σε θέματα ασφάλειας και υγείας, από τα άρθρα 5 και 6 της οδηγίας 92/57 προκύπτει ότι ο συντονιστής αυτός πρέπει να διορίζεται κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου ή, εν πάση περιπτώσει, πριν από την εκτέλεση των εργασιών.
- 25 Επομένως, όσον αφορά το πρώτο ζήτημα που τίθεται με τα υποβαλλόμενα ερωτήματα, όπως τα ερωτήματα αυτά αναδιατυπώθηκαν στη σκέψη 18 της παρούσας απόφασης, το συμπέρασμα είναι ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/57 απαιτεί, όταν πρόκειται για εργοτάξιο στο οποίο είναι παρόντα συνεργεία περισσότερων της μιας επιχειρήσεων, να διορίζεται πάντοτε συντονιστής σε θέματα ασφάλειας και υγείας κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου ή, εν πάση περιπτώσει, πριν από την εκτέλεση των εργασιών.
- 26 Όσον αφορά το σχέδιο ασφάλειας και υγείας, το οποίο αποτελεί το δεύτερο αντικείμενο των υποβαλλόμενων ερωτημάτων, όπως έχουν αναδιατυπωθεί, οι προϋποθέσεις της εκπόνησής του πρέπει, για τους λόγους ακριβώς που εκτέθηκαν στις σκέψεις 20 και 21 της παρούσας απόφασης, να καθοριστούν με μόνο γνώμονα το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/57.
- 27 Η παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του άρθρου 3 της οδηγίας 92/57 όμως, αντίθετα από ό,τι συμβαίνει με την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου, η οποία δεν επιτρέπει καμία εξαίρεση, παρέχει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να παρεκκλίνουν, κατόπιν συνεννόησης με τους κοινωνικούς εταίρους, από την υποχρέωση εκπόνησης σχεδίου ασφάλειας και υγείας την οποία προβλέπει το πρώτο εδάφιο της ίδιας αυτής παραγράφου 2, εκτός αν πρόκειται για εργασίες που ενέχουν ιδιαίτερους κινδύνους και απαριθμούνται στο παράρτημα II της εν λόγω οδηγίας ή για εργασίες για τις οποίες απαιτείται εκ των προτέρων γνωστοποίηση κατ' εφαρμογή της παραγράφου 3 του ίδιου αυτού άρθρου.
- 28 Κατά συνέπεια, η κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/57 υποχρέωση εκπόνησης σχεδίου ασφάλειας και υγείας πριν από την έναρξη λειτουργίας του εργοταξίου έχει την έννοια ότι ισχύει για όλα τα εργοτάξια στα οποία οι εργασίες ενέχουν ιδιαίτερους κινδύνους, όπως αυτές που απαριθμούνται στο παράρτημα II της

εν λόγω οδηγίας, ή για τα οποία απαιτείται εκ των προτέρων γνωστοποίηση, χωρίς να έχει καμία σημασία συναφώς ο αριθμός των συνεργείων που είναι παρόντα στο εργοτάξιο.

- 29 Αντιβαίνει επομένως στο εν λόγω άρθρο η εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι η υποχρέωση του συντονιστή της εκτέλεσης του έργου να εκπονήει σχέδιο ασφάλειας και υγείας ισχύει μόνο στην περίπτωση παρουσίας συνεργείων περισσότερων της μιας επιχειρήσεων σε εργοτάξιο που αφορά ιδιωτικό έργο για το οποίο δεν απαιτείται οικοδομική άδεια και η οποία δεν χρησιμοποιεί ως κριτήριο για την υποχρέωση αυτή την ύπαρξη ιδιαίτερων κινδύνων, όπως είναι οι απαριθμούμενοι στο παράρτημα II της οδηγίας 92/57.
- 30 Για να δοθεί πλήρης απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να υπενθυμιστεί επίσης ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η οδηγία δεν μπορεί αφ' εαυτής να δημιουργεί υποχρεώσεις για τους ιδιώτες και, επομένως, δεν είναι δυνατή η επίκληση των διατάξεων μιας οδηγίας, αυτών καθαυτών, έναντι ιδιώτη (βλ. αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 1996, C-74/95 και C-129/95, X, Συλλογή 1996, σ. I-6609, σκέψεις 23 έως 25, και της 3ης Μαΐου 2005, C-387/02, C-391/02 και C-403/02, Berlusconi κ.λπ., Συλλογή 2005, σ. I-3565, σκέψεις 73 και 74).
- 31 Κατόπιν των ανωτέρω, στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3 της οδηγίας 92/57 πρέπει να ερμηνευθεί ως εξής:

— η παράγραφος 1 του εν λόγω άρθρου απαγορεύει την εθνική ρύθμιση που επιτρέπει να απαλλάσσεται ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος, όταν πρόκειται για εργοτάξιο που αφορά ιδιωτικό έργο για το οποίο δεν απαιτείται οικοδομική άδεια και στο οποίο θα είναι παρόντα συνεργεία περισσότερων της μιας επιχειρήσεων, από την υποχρέωση διορισμού συντονιστή σε θέματα ασφάλειας και υγείας κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου ή, εν πάση περιπτώσει, πριν από την εκτέλεση των εργασιών.

- η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου απαγορεύει την εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι η υποχρέωση του συντονιστή της εκτέλεσης του έργου να εκπονεί σχέδιο ασφάλειας και υγείας ισχύει μόνο στην περίπτωση παρουσίας συνεργείων περισσότερων της μιας επιχειρήσεων σε εργοτάξιο που αφορά ιδιωτικό έργο για το οποίο δεν απαιτείται οικοδομική άδεια και η οποία δεν χρησιμοποιεί ως κριτήριο για την υποχρέωση αυτή την ύπαρξη ιδιαίτερων κινδύνων, όπως είναι οι απεικονιζόμενοι στο παράρτημα II της εν λόγω οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ³² Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 3 της οδηγίας 92/57/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 1992, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας που πρέπει να εφαρμόζονται στα προσωρινά ή κινητά εργοτάξια (όγδοη ειδική οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ), πρέπει να ερμηνευθεί ως εξής:

- η παράγραφος 1 του εν λόγω άρθρου απαγορεύει την εθνική ρύθμιση που επιτρέπει να απαλλάσσεται ο κύριος του έργου ή ο ανάδοχος, όταν πρόκειται για εργοτάξιο που αφορά ιδιωτικό έργο για το οποίο δεν απαιτείται οικοδομική άδεια και στο οποίο θα είναι παρόντα συνεργεία περισσότερων

της μιας επιχειρήσεων, από την υποχρέωση διορισμού συντονιστή σε θέματα ασφάλειας και υγείας κατά την εκπόνηση της μελέτης του έργου ή, εν πάση περιπτώσει, πριν από την εκτέλεση των εργασιών.

- η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου απαγορεύει την εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι η υποχρέωση του συντονιστή της εκτέλεσης του έργου να εκπονεί σχέδιο ασφάλειας και υγείας ισχύει μόνο στην περίπτωση παρουσίας συνεργείων περισσότερων της μιας επιχειρήσεων σε εργοτάξιο που αφορά ιδιωτικό έργο για το οποίο δεν απαιτείται οικοδομική άδεια και η οποία δεν χρησιμοποιεί ως κριτήριο για την υποχρέωση αυτή την ύπαρξη ιδιαίτερων κινδύνων, όπως είναι οι απαριθμούμενοι στο παράρτημα II της εν λόγω οδηγίας.

(υπογραφές)